

פרוטוקול מס' 43

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
יום שני, ה' בשבט התשנ"ז (13 בינואר 1997), שעה 10:00

נכחו: חברי הוועדה: עמנואל זיסמן - היו"ר
זאב בויס
שמריהו בן-צור
צבי ויינברג
אדיסו מאסלה

מוזמנים:

- יוחנן בן יעקב - ראש מטה קליטת עלייה, משרד החינוך והתרבות
- מרדכי סמט - ממונה על האתיופים, משרד החינוך והתרבות
- רחל שיפר - מנהלת המחלקה לקליטת תלמידים עולים, משרד החינוך והתרבות
- יהודה בן אהרון - עוזר לממונה על האתיופים, משרד החינוך והתרבות
- עו"ד דיינה ירום - עו"ד בלשכה המשפטית, משרד האוצר
- מולה מנגיסטו - יועץ השר בענייני אתיופים, משרד הבריאות
- ד"ר ניצה אברמסון - סגנית ראש שרותי בריאות הציבור, משרד הבריאות
- אפרים כהן - יועץ, מרכז השלטון המקומי
- יהושע קרני - חבר הנהלת הסתדרות המורים
- משה באטה - מנהל אירגון הגג של יהודי אתיופיה
- אברהם ירדאי - איחוד האירגונים של עולי אתיופיה
- שלמה מולה - איחוד האירגונים של עולי אתיופיה
- ציון סהלו - חבר הנהלת אירגון הגג של עולי אתיופיה
- מלקו צגה - חברת הנהלת איחוד האירגונים של עולי אתיופיה
- אורי טמיאט - מנכ"ל האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
- יואב הס - האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה
- עדנה שבית - אירגון צפון אמריקה למען יהודי אתיופיה
- חנה בן כוכב - מפקחת, עליית הנוער
- יעקב מלקמו - מפקח, עליית הנוער
- יעל אזלה - תלמידה בכפר בתיה
- עדי גרמאי - תלמידה בכפר בתיה
- אורי יאסו - תלמיד בכפר בתיה
- דניאל סמאון - תלמיד בכפר בתיה
- פרופ' ראובן פוירשטיין
- רפי פוירשטיין
- אלי אופיר
- ירון שור

יועץ חינוכי: יצחק שפירא

מנהלת הוועדה: יהודית גידלי

קצרנית: ימימה פרלס

סדר-היום: קליטת ילדי עולים במערכת החינוך - (הלס"י) - הה"כ אדיסו מאסלה.

קליטת ילדי עולים במערכת החינוך - (הלס"י) - חה"כ אדיסו מאסלה

היו"ר עמנואל זיסמן:

אני פותח את הישיבה. הנושא נידון במליאת הכנסת, והועבר לוועדה. מסיבות טכניות נדחו כמה ישיבות, ואנחנו מקיימים היום את הדיון בנושא קליטת ילדי עולים במערכת החינוך. אני מבקש מחה"כ אדיסו מאסלה להציג את הנושא.

אדיסו מאסלה:

ראשית אני מודה לך אדוני היושב ראש שמצאת לנכון לדון בוועדת החינוך בנושא קליטת ילדי העולים במערכת החינוך. לפני מספר חודשים העליתי את הנושא הזה במליאת הכנסת, בגלל שאנחנו נתקלים בשטח בהרבה בעיות במערכת החינוך, בעיקר בנושא קליטת ילדי יוצאי אתיופיה. לצערי הרב הבעיות הללו קיימות מאז ומתמיד, למרות שבשנים האחרונות נעשו שיפורים, אבל אני מדגיש שהשיפורים אינם משמעותיים על מנת לפתור את הבעיות שאנחנו רואים אותן כמעט מידי יום. במליאת הכנסת דיברתי גם על העולים מחבר העמים, אבל היום אני רוצה להתמקד אך ורק בנושא האתיופיה, כי התחום של ילדי עולים מחבר העמים לא כל כך מוכר לי. אני ניזון לגביו ממה שנאמר בתקשורת על הבעיות בקליטה החברתית שלהם בגלל כל מיני דעות קדומות בהיותם עולים חדשים, בעיות של קשיים חברתיים שהם נתקלים בהן במגע היומיומי עם החברה הישראלית הוותיקה.

אני אדבר על קליטת ילדי אתיופיה, גם על הקליטה החברתית, ובעיקר על הקליטה החינוכית. יש הרבה בעיות במשרד החינוך ובגורמים הנוגעים בדבר, ויש אמנם הצהרות אך לא נעשה הרבה שיפור בתחום הזה. אחת הבעיות שמטרידות את כולנו היום, זה הריכוז הגדול של הילדים האתיופיים במערכת החינוך, גם בפנימיות של עליית הנוער, וגם במסגרת הקהילתית ביישובים שונים. דבר זה לא מצא את פיתרונו, למרות ששר החינוך הקודם, פרופ' אמנון רובינשטיין, הוציא הנחיה לכל בתי הספר בנושא, וקבעו אחוזים כדי לקלוט אותם במספרים פרופורציונליים ולא להשאיר ריכוזים גדולים של ילדים אתיופיים, דבר שמקשה את הקליטה האינטגרטיבית שלהם בחברה כולה. אותן הנחיות שיצאו ממשרד החינוך לבתי הספר השונים, נשארו בגדר הנחיות על הנייר, ובמציאות לא נעשו הרבה שיפורים.

בעיה אחרת שהיא מאוד משמעותית, היא שילדים של יוצאי אתיופיה, גם בעליית הנוער וגם ביישובים השונים, נקלטו בצורה מאוד מגמתית. רמת החינוך של הילדים מאוד נמוכה. אנחנו מודים בכך וזה לא באשמתנו. הרקע של הילדים האלה מאוד שונה. לילדים האלה יש מוטיבאציה, רצון ויכולת, וכל הגורמים שעוסקים במשך הרבה שנים בקליטת עולי אתיופיה יודעים זאת. הפוטנציאל הטמון בהם לא נוצל בצורה חיובית, ומערכת החינוך מחפשת את הפיתרון הקל ביותר, שהוא לקלוט אותם בבתי הספר שמוכנים לקלוט ילדים אתיופיים. בדרך כלל בתי הספר שמוכנים לקלוט ילדים אתיופיים, הם בתי הספר החלשים ביותר מבחינת הרמה שלהם. שם הם נקלטו בצורה מאוד גורפת, והדבר גרם לריכוז מאוד גדול של ילדים אתיופיים. רמת הלימודים שלהם נשארה כמו שהיתה. בתי הספר של החינוך הממלכתי דתי שנחשבים טובים, וגם בתי הספר של החינוך הכללי שנחשבים יוקרתיים, שניהם מסרבים בצורה מאוד נחושה לקלוט ילדי אתיופיים. יש להם טענות שונות, שהן כביכול לטובת הילדים האתיופיים, ובצורה מאוד מתוחכמת וסמויה, הם מסרבים לקלוט אותם. הטענה האמיתית שאיננה מפורסמת, היא שרמת הלימודים תרד במידה שיקלטו ילדים אתיופיים, או שעלולה להיות התארגנות של ועדי הורים לא לקלוט אותם. נתקלנו בתופעה הזאת בהרבה יישובים, והדוגמה הכי אקטואלית היתה בבית ספר יסודות בפתח תיקווה, שם הייתי מעורב מאוד. נפגשתי גם עם מנהלת בית הספר, ואני שמח שאחרי הביקורת הציבורית שמתחנן עליה, בית הספר מוכן כיום לקלוט ילדים אתיופיים. אנחנו מקווים שנעשה את הניסיון הזה בשנה הבאה, כי בשנה הנוכחית זה לא מוצדק להעביר ילדים למערכת אחרת כשהדבר יכול לפגוע ברצף הלימודים שלהם.

בעיה נוספת היא במרכז ההיגוי. מרכז ההיגוי של עולי אתיופיה שהוקם על ידי

שר החינוך הקודם, מקבל תקציבים ממשד החינוך. העובדים שם מכירים את הרקע האתיופי מכל הבחינות. משרד החינוך הקצה לכך תקציבים, כדי לפתור את הבעיות הייחודיות שיש בקרב ילדים אתיופים. המרכז הזה לא קיבל מאז ועד היום גיבוי מלא של משרד החינוך. מי שמופקד במשרד החינוך כמעט ב-90% על חינוך ילדים יוצאי אתיופיה, הוא מינהל החינוך הדתי. הסיבה לכך היא המדיניות שהיתה בתחילת העלייה של יהודי אתיופיה, לקלוט את ילדי יוצאי אתיופיה אך ורק במסגרת החינוך הדתי. בשנים האחרונות המדיניות הזאת משתנה, יש חופש בחירה להורים באופן תיאורטי בלבד, וההורים יכולים לבחור בין מערכת החינוך הדתי או הכללי. בפועל יש הרבה בעיות עם האמירה הזאת, והמינהל הדתי במשרד החינוך הוא לא כל כך משוחרר לממש את החופש הזה. מטבע הדברים, העובדים והמפקחים שם, שהם אנשים דתיים בעצמם, כנראה מבחינת המצפון שלהם והתפיסה הדתית האישית שלהם, לא משתחררים מהמסורת הזאת של דחיפת כל הילדים למערכת החינוך הדתי. בעיני זה פסול מאוד, ואנחנו לחצנו לתת את אפשרות הבחירה להורים, כדי שיחליטו להיכן לשלוח את הילדים שלהם ואיזה חינוך לתת להם. בשנת הלימודים הנוכחית נתקלנו בבעיה קשה בכמה מקומות, שמשד החינוך הקשה עלינו ולא הצלחנו לממש את הבחירה של ההורים במערכת החינוך הכללי. הבעיה היתה בולטת בחדרה ובנתניה בטענה שאין תקציב להסיע את הילדים הללו לבתי הספר של החינוך הממלכתי הכללי. הטיעון הזה היה לדעתי, כדי להשאיר את הילדים באותן מסגרות שמשד החינוך רצה לקלוט אותם.

לגבי החינוך המיוחד. במדינת ישראל יש ועדת השמה מיקצועית, וכל ילד שמתקשה בלימודים, מפנים אותו לוועדת ההשמה. ועדה זו בודקת את העניין, ואם מצאה שילד יש קשיי למידה, אז שולחים אותו לחינוך המיוחד. במקרה של האתיופים, לנו יש טענה שוועדת ההשמה היא לא מספיק מיקצועית ולא מכירה מספיק את הרקע התרבותי, את הבעיות במשפחה ואת הבעיה החברתית שיש בקרב העדה, ומחליטה כפי שהיא מחליטה לגבי ילדים ישראלים שנוולדו במדינת ישראל. שיטה זאת לא מתאימה לאבחן ילדים מקרב העדה. דבר זה יצר בעיות בכך שיש ילדים שהיו צריכים להיות במסגרת רגילה ונשלחו לחינוך המיוחד. נכון שיש פער בלימודים, אך את הפער הזה ניתן לצמצם אך ורק במאמצים, בשיעורי עזר. מערכת החינוך מצאה את הפיתרון הקל ביותר לשלוח אותם בצורה מאוד גורפת לחינוך המיוחד. היום למעלה מ-400-500 ילדים אתיופים נמצאים במסגרת החינוך המיוחד. אחרי המאמצים שעשינו בשנים האחרונות, הובטח לנו על ידי שר החינוך הקודם לעשות מבחן חוזר במכון של פרופסור פוירשטיין, שנמצא כאן היום. הובטח שבמידה ויימצא שהילדים מתאימים למסגרת רגילה, יחזירו אותם אליה. הדבר הזה פועל במידה מאוד קטנה, ואנחנו לא מרוצים מכך. לא עושים את זה בסדר גודל גדול יותר, כניראה בגלל קושי במשאבים, ואני מקווה שנציגי המכון יסבירו לנו למה הדבר לא מצא את פיתרונו. היום נוצר מצב בקהילה, שלא משתחררים ולא שולחים את הילדים של בני העדה לחינוך המיוחד, אפילו אם הילד היה זקוק למסגרת זו. אנחנו, נציגי העדה, קבענו שכל עוד משרד החינוך לא יממש את מה שהוא הבטיח, לא שולחים בשום מקרה את הילדים הללו למסגרת החינוך המיוחד. זה מצב לא רצוי גם מבחינתנו, כי יכול להיות שיש ילדים מקרב העדה, שרק המסגרת הזאת מתאימה להם. הבדיקה צריכה להיות עניינית ומיקצועית בהתחשב ברקע התרבותי ובעיות המשפחה. גם אנשי חינוך ועובדים סוציאליים מבני העדה צריכים להיות שותפים בוועדת ההשמה ולתת את חוות דעתם. המצב שיצרנו אותו הוא מצב מאוד קשה מבחינת מערכת הלימוד, ואנחנו מקבלים טלפונים רבים מהורים שמסרבים לשלוח את ילדיהם לחינוך המיוחד ומשתתפים במאבק בכל מחיר. אני רוצה לשמוע את דעתם של נציגי מערכת החינוך, ואיך הם מתכוונים לפתור את הבעיה.

נודע לי היום שהיתה כתבה בעיתון "הארץ" וגם בגלי צה"ל, שמשד החינוך מתכוון להזרים תקציב גדול לחינוך החרדי. במשך הרבה שנים מאז עליית יהודי אתיופיה, מוסדות החינוך החרדי מסרבים לקבל ילדים אתיופים. היה ניסיון אחד לפני מספר שנים בטבעון, אני הייתי שם וראיתי לנגד עיני תופעה גיזענית. החב"דניקים באו והוציאו משם בצורה הפגנתית את ילדיהם, כדי שלא ילמדו עם ילדים אתיופים, בטענה שהעדה כולה היא ספק יהודית. דבר זה היה מאוד בוטה וגיזעני. אנחנו פנינו אז לכל שרי הממשלה, בעיקר לשר החינוך ולשר הקליטה בבקשה שלא לממן את מוסדות החינוך החרדי שמפלים לרעה את בני העדה. יאמר לזכותם של יאיר צבן ושל שר החינוך

הקודם, פרופ' אמנון רובינשטיין, שהפסיקו והקפואו מימון של מוסדות חרדיים עד שהם יגלו נכונות לקלוט ילדים אתיופים, לפחות באופן תיאורטי. הגשתי שאילתא לשר הקליטה הנוכחי וגם שלחתי לו מכתבים בנושא, והוא השיב שהוא מתכוון לממן מוסדות חרדיים בטענה שהמוסדות החרדיים קלטו את ילדי צ'רנוביל, ושאינן שום סיבה לא לממן אותם. זה לא יכול להיות שממסד ממלכתי כמשרד החינוך ומשרד הקליטה ישלמו כסף ציבורי למוסדות כאלה, מקופת המדינה, מכספי משלמי המיסים שחלקם הם המיסים של בני העדה. לא יכול להיות שאותם מוסדות חרדיים שמפלים בצורה גיזענית את בני העדה, יהנו מקופת המדינה. אני פונה לנציגי משרד החינוך ומשרד האוצר בעניין זה. יש משא ומתן קואליציוני שהאוצר יתחייב להזרים כסף למוסדות החרדיים בגלל הקואליציה. אם הדבר הזה יתממש, יש לנו כוונה לעתור לבג"ץ. אני מקווה שבג"ץ לא יתן יד לתופעה גיזענית מסוג זה.

שמריהו בן צור:

מפלגת העבודה אוהבת את בג"ץ.

אדיסו מאסלה:

העובדות מדברות בעד עצמן. עובדה שחה"כ אופיר פינס בכל זאת עשה משהו. אנחנו לא מוכנים בשום פנים ואופן להשלים עם המציאות הזאת. אם משרד החינוך, משרד האוצר ומשרד הקליטה ימננו את המוסדות החרדיים, יש לנו כוונה לעתור לבג"ץ. לסיכום הדברים, אני רוצה לומר שבסך הכל התמונה עגומה. מר סמט שהשקיע הרבה שנים בקליטת ילדי יוצאי אתיופיה, ומר יוחנן בן יעקב וגברת רחל שיפר, עושים ימים כלילות לקלוט את ילדי יוצאי אתיופיה על הצד הטוב ביותר, ואולי לא יאהבו את דבריי. יש לי הערכה מאוד גדולה למערכת החינוך הדתית על הקליטה הפיזית והרוחנית של הילדים, ומבחינה זאת אין לי טענה. אני רוצה לברך את מר אפרים כהן שהיה אחד האנשים שעסקו בקליטת עולי אתיופיה במשך הרבה שנים. היה לו תפקיד בכיר מאוד במבצע משה ואחר כך במבצע שלמה כמנכ"ל משרד הקליטה. היום הוא קיבל תפקיד חדש של יועץ בכיר במרכז השילטון המקומי לקליטת העלייה, ואני מאחל לו הצלחה בתפקידו החדש.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה רבה. חה"כ ויינברג, רצית לשאול אותו שאלה?

צבי ויינברג:

חה"כ מאסלה, דיברת על כך שמוסדות החינוך מסרבים לקלוט בכיתות שלהם את ילדי יוצאי אתיופיה. בתחילת דבריך אמרת שהנימוקים האמיתיים הם חשש שרמת הלימודים תרד או שיהיו תלונות מוועדי ההורים. רציתי לדעת מהם לדעתך הנימוקים האמיתיים ומה מסתתר באמת מאחורי התרוצים שקיבלת.

אדיסו מאסלה:

כשאתה יושב איתם בארבע עיניים, הם מסבירים לך את הסיבות. למשל בבית ספר יסודות בפתח תקווה, לא רק בית הספר סירב, אלא היה איום על בית הספר שבמידה ומנהלת בית הספר תקלוט ילדים אתיופיים--

שמריהו בן צור:

מי איים?

אדיסו מאסלה:

ועדי ההורים איימו שהם יקחו משם את ילדיהם, ובית הספר פחד נורא. אחר כך הייתי שם מספר פעמים, והצלחנו להגיע לסיכום עם ועדי ההורים ומנהלת בית הספר שבשנה הבאה ינסו לקלוט ילדים אתיופים.

צבי ויינברג:

וזה קרה?

אדיסו מאסלה:

זה עוד לא קרה, אבל זה יקרה, וזה נכון לגבי מספר מקומות. יכולתי לתת מספר דוגמאות ונתתי דוגמה אישית שאני הייתי מעורב בה לפני מספר חודשים, אבל כל השנים נתקלנו בתופעה זו שבית הספר פוחד לקלוט עולים. תופעה זו קיימת גם כשמחליטים לקלוט משפחות עולים ביישוב זה או אחר ויש חשש שמחירי הדירות ירדו. במערכת החינוך החשש הוא שרמת הלימודים בבית הספר תרד.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. אנחנו עוברים למשרד החינוך והתרבות. מר יוחנן בן יעקב, בבקשה.

יוחנן בן יעקב:

התהליך שמאפיין את החברה הישראלית כולה וגם את גלי העלייה האחרונים, של ריכוזי אוכלוסיה בעלי איפיונים דומים בשכונות ובאזורים מרוכזים, מוכר בכל רחבי החברה הישראלית. אנחנו מכירים את הריכוזים של אוכלוסיה בעלת גוון חרדי בירושלים, אוכלוסיה בעלת גוון ציוני דתי ואוכלוסיה חילונית. יש בארץ ריכוזים גדולים מאוד של עולי אתיופיה, כפי שיש ריכוזים גדולים של עולים מברית המועצות בשכונות מסויימות. אין שום ספק שעומס כזה מטיל על מערכת החינוך באותו מקום, משימה מאוד קשה. נעשים מאמצים להסיע את התלמידים ולפזר אותם בין מקסימום בתי ספר, בלי לפגוע בילדים בגלל הצורך לנסוע נסיעות ארוכות למרחקים גדולים מאוד שמקשה עליהם.

אתן דוגמה שטיפלתי בה אישית, והיא למיטב ידיעתי הפוכה בדיוק מן התיאור שח"כ מאסלה תיאר פה. ישנה קבוצת ילדים מחדרה שלומדת במערכת החינוך הכללית והוריה ביקשו שוב ושוב לעבור למערכת החינוך הדתית. אנחנו ביקשנו להיות בטוחים ב-100% שההורים רוצים את זה, ושהם מבינים את המשמעות של הסעת הילדים האלה לנתניה, שזה מרחק נסיעה יומיומי גדול עבור ילדים בכיתות אל"ף בי"ת וגימ"ל. התברר בבדיקות כאלה שחלק מן ההורים ויתרו. הם אמרו שהם מעדיפים להשאר במערכת החינוך הממלכתית, ולא לעבור למערכת הדתית אם זה כרוך בנסיעה. שם הבעיה היתה בדיוק הפוכה ממה שהוצג פה, וזה לא המקום היחיד. יחד עם זה, זה נכון שבמערכת החינוך הממלכתית דתית יש יותר פתיחות לקליטת עולי אתיופיה מאשר במערכת הכללית או במערכת החרדית, וזאת עובדה הידועה כבר שנים. אני חושב שצריך לטפח ולחזק את מערכת החינוך שמעוניינת בזה, ושעושה את זה בהצלחה.

שמריהו בן צור:

במערכת החרדית יש ילדים אתיופים?

אדיסו מאסלה:

אין.

יוחנן בן יעקב:

יש מועטים מאוד.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אתה שם את מערכת החינוך החרדית יחד עם מערכת החינוך הכללית?

יוחנן בן יעקב:

לא. אמרתי שבמערכת החינוך הממלכתית דתית יש יותר פתיחות ויותר נכונות כבר לאורך הרבה שנים, לקלוט את עולי אתיופיה, מאשר במערכות האחרות, הן החרדית והן הממלכתית הכללית. זאת עובדה נכונה, וחה"כ מאסלה ציין אותה בצדק בדבריו. בכל מקום שבו עמדנו בפני בעיה בתחום הזה, טיפלנו בה באופן ישיר.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אני שומע בפעם הראשונה את הטיעון הזה, ואני מכיר את הנושא, כי היה לי הכבוד להיות יושב ראש ועדת העלייה והקליטה, וחה"כ מאסלה היה בן בית בוועדה הזאת. אתה הרי יודע שמסיבות מובנות ומוצדקות ניתן לילדי אתיופיה ללמוד רק במערכת הדתית ולא בכללית.

יוחנן בן יעקב:

כשעולי מבצע משה הגיעו לארץ, קיבל השר יעקב צור, יחד עם שר החינוך באותם ימים, השר יצחק נבון, החלטה על בסיס תביעה כפולה, אחת של הקייסים של עולי אתיופיה והשנייה של הרבנות הראשית, שבשנה הראשונה התלמידים עולי אתיופיה ישובו למערכת החינוך הממלכתית דתית. זה היה בשנת 1984-1985. ב-1991 הגיעו עולי מבצע שלמה בשבת, וביום ראשון היתה ישיבה אצל שר החינוך עם ראשי העדה, 25 קייסים, והדרישה ממנו היתה לשמור על אותה החלטה שבשנה הראשונה עולי מבצע שלמה ישובו למערכת הממלכתית דתית. זאת ההחלטה שנתקבלה, שום החלטה מעבר לזה לא נתקבלה, ושום פעולה מעבר לזה לא נעשתה. כאשר היתה נכונות, פנייה והסכמה של תלמידים עולים להשתלב במערכת החינוך הכללית בסוף השנה, הם שובו ללא שום עיכובים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

מה החלוקה היום?

יוחנן בן יעקב:

החלוקה היום היא כ-85% מהילדים בחינוך הממלכתי דתי וכ-20%-15% בחינוך הממלכתי.

היו"ר עמנואל זיסמן:

וכמה בחינוך החרדי?

יוחנן בן יעקב:

אין לי מושג.

אדיסו מאסלה:

בשנה הזאת הש"סניקים בפתח תקווה קלטו.

יוחנן בן יעקב:

לכן אמרתי שאני לא יודע, כי אני לא בטוח בנתונים, אבל הדיווחים הם שבכמה מקומות יש אתיופים בחינוך החרדי.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אתה נתקלת בבתי ספר בחינוך הכללי ששרבו לקבל?

יוחנן בן יעקב:

הה"כ מאסלה העלה בעיה כזאת בשני מקומות, ואנחנו טיפלנו בה. מעבר לזה לא קיבלנו סרוב טוטאלי בשום מקום.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אתה רואה שאחרי השאלות שלי אתה מביע את עצמך הרבה יותר טוב, כי קודם שמת ביחד את החינוך הכללי והחרדי.

יוחנן בן יעקב:

אם הובנתי לא נכון, אני מתנצל וחוזר בי מדבריי.

היו"ר עמנואל זיסמן:

לא רצינו שתנצל, רצינו רק להבהיר את הדברים. אני יודע שבירושלים לא היה אף מקרה אחד שלא רצו לקלוט בחינוך הכללי, ולכן יש הבדל מהותי בין הכללי לחרדי.

יוחנן בן יעקב:

לגבי נושא מרכז היגוי עולי אתיופיה, צריך לתקן שני דברים. מרכז ההיגוי הזה הוקם לפני כמעט שנתיים. ב-1 במאי 1996, חודש לפני הבחירות, שונה מבנה הפעולה שלו על בסיס הטענה של היועץ המשפטי ואנשי הכספים של משרד החינוך, שהנוהל שבו ניסו להפעיל את העניין, איננו עומד בכללי הביקורת ובכללי הנוהל המשפטי התקין. מרכז ההיגוי מעולם לא הוקם כעמותה, ומעולם לא יכול היה לקבל משאבים כספיים, כי הוא היה למעשה ועדה שפעלה במסגרת האגודה לקידום החינוך. האגודה לקידום החינוך זכתה במכרז מטעם מדינת ישראל לביצוע פרויקטים מסויימים, וכל מה שבתחום המכרז שלה, היא יכולה לעשות גם לגבי תלמידים עולי אתיופיה. מרכז ההיגוי הוקם מראש כוועדה מייעצת במסגרת משרד החינוך. הוא היה אמור להסגר ב-30 במאי על פי הודעה ועל פי שיחה ארוכה שלי עם ד"ר שושני שהיה מנכ"ל משרד החינוך. שר החינוך הנוכחי זבולון המר, קיבל החלטה להשאיר את מרכז ההיגוי על כנו, לאפשר לו להמשיך לפעול במסגרת החוק, ובדיוק במתכונת הזאת הוא עבד.

יהושע קרני:

מי ממונה עליו?

יוחנן בן יעקב:

ממונה עליו הרשות לקליטת עלייה במשרד החינוך, כשפעולותיו מתבצעות במסגרת האגודה לקידום החינוך, שזה גוף שזכה במכרז על ילדים בפנימיות ועל פנימיות יום וכדומה. שמואלי הוא היושב ראש, והמנכ"ל הוא ד"ר פלטי סתוי. אחרי בדיקה ארוכה ביצענו שני שינויים פרסונאליים בהרכבו של מרכז ההיגוי. בחרנו להעמיד בראש מרכז ההיגוי את בן העדה דוד מערד, שעבד במרכז, ובחרנו אדם שבמשך שנים היה מפקד

בצה"ל והקים את מסלול "מגן ציון" - מסלול מיוחד לעולי אתיופיה בתוך צה"ל - שהוא יעבוד כרכז אירגוני אדמיניסטרטיבי של המרכז, על מנת לאפשר למרכז לפעול, כי הוא הגיע לשלב של תקיעה מוחלטת מטעמים אירגוניים. אין ויכוח לפי דעתי על היכולת והתרומה החינוכית של אנשי מרכז ההיגוי לקליטת בני העדה, ולכן גם החליט שר החינוך להשאיר אותו בתפקידו.

לגבי השאלה של ילדים בחינוך המיוחד. בימי השר רובינשטיין הוחלט להפעיל, כפי שאמר לי ד"ר שושני, את הגורם הטוב ביותר שמדינת ישראל יודעת לגייס על מנת לאבחן איבחון נכון את בני העדה, ולמנוע את מה שחה"כ מאסלה ציין שילדים רבים אובחנו כמתאימים לחינוך המיוחד, אם כי זה לא מקומם הנכון. יושב פה פרופסור פוירשטיין, ואני מציע שנשמע ממנו את הדברים. משרד החינוך חתם חוזה עם המכון שבראשו עומד פרופסור פוירשטיין, בהיקף כספי של שלושה מיליון שקל בשנה, על מנת למנוע את הנפילה הזאת למערכת החינוך המיוחד, לאותם תלמידים שלא ראויים לזה.

אני רוצה לציין פה הערה אודות לסיכום, כי אני חושב שהיא מאוד משמעותית. צריך לדעת שיש היום כ-15 אלף ילדים אתיופים מתוך כמיליון וחצי תלמידים במדינת ישראל. ההיקפים התקציביים שמושקעים בקליטת תלמידים עולי אתיופיה במשרד החינוך עומדים על כמה מסלולים. מסלול אחד הוא במסגרת אגף שחר, שזה אגף שעוסק בכל האוכלוסיות החלשות במדינת ישראל. תקציבו הכולל של האגף הזה הוא כ-190 מיליון שקל לשנה, כשלמעלה מ-20 מיליון שקל מתוכם מוקדשים לבני העדה האתיופית. חלק גדול מזה מוקדש לילדים במועדוניות יום, פנימיות אחר הצהריים, תוכניות עידוד בגרות, תוכניות טיפוח מצויינות, טיפול בפר"ח, טיפול בהורים וילדים, טיפול בילדים בגילאי קדם גני ילדים וכדומה. בנוסף ל-20 מיליון שקל האלה, כ-3 מיליון שקל בשנה מוקדשים לפרוייקט שבראשו עומד פרופסור פוירשטיין. בנוסף לזה כ-15 מיליון שקל בשנה מוקדשים לפעולות במסגרת האגודה לקידום החינוך. פעולות אלה גם הן כוללות בעיקרן טיפול בילדים בפנימיות ובמועדוניות אחר הצהריים, שזה הוכח כפעולה החשובה ביותר והמשפיעה ביותר על רוב בני העדה, ופעולות נוספות כמו הורים וילדים, טיפוח ילדים בגילאים של בין בית ספר יסודי לחטיבת הביניים, ילדים שבין הגן לכיתות אל"ף וכדומה. בסך הכל ההשקעה היא עצומה, לדעתי בצדק, ואני חושב שאין איש במשרד החינוך עד היום, שמערער על כך שההשקעה הזאת חייבת להמשך. אני מקווה שעם שיפור מערכת מרכז ההיגוי, אנחנו גם נתקן כמה שלבים אירגוניים שהיו זקוקים לתיקון בעבר, ובתהליך הזה הם הולכים ומיתקנים. במידה ויהיו בעיות נקודתיות נוספות, כמובן שנטפל בהן. אני מציע שישלימו את דבריי, גם מר מרדכי סמט שהוא מפקח בחינוך הממלכתי דתי, וגם הגברת רחלה שיפר שהיא מנהלת המחלקה לתלמידים עולים.

מרדכי סמט:

את עיקר הדברים אמר מר בן יעקב. כמי שמייצג את מינהל החינוך הדתי, הייתי רוצה להוסיף מספר דברים. ראשית, מאז ומעולם, מדיניות מינהל החינוך הדתי היתה קליטת עלייה בחום, באהבה וברצון, ובמיוחד קליטת העלייה האתיופית משנת 1984 עד היום. להזכירכם נתון אחד מבצע שלמה, מתוך 14,380 נפש שעלו בו, גילאי 0-18 כללו 9,000 נפש, ומתוכם קלטנו 7,200 תלמידים. אני מדבר על החינוך היסודי. השנה הגענו לשלווה מסויימת לאחר ניידות של ארבע שנים, כאשר רוב עולי אתיופיה הגיעו למגורי קבע. זה השפיע מאוד על מערכת החינוך. במשך 4-5 שנים עסקנו בתלמידים ניידים. להזכירכם נתון מעניין, בתחילת מבצע שלמה היו במחוז הצפון כ-8,000 תלמידים, והיום לומדים בו 1,600 תלמידים, ובמחוז הדרום יש כמעט 8,000 תלמידים. תבינו על איזו ניידות אנחנו מדברים, כאשר לפעמים תלמידים הכירו במשך שנה שלושה מנהלים ועשרות מורים בעיקבות ניידות, ואנחנו לא מדברים כאן על כיתות. כיום התלמידים מפוזרים ב-375 בתי ספר, כאשר המוקד הוא מחוז הדרום, מחוז המרכז ומחוז חיפה. התלמידים הזכאים הם עולי מבצע שלמה שמקבלים את ה-1.75 שעות כשיעורי עזר, סך הכל 15,000 שעות של שיעורי עזר. כל התלמידים, הזכאים ושאינם זכאים, מפוזרים ב-375 בתי ספר, ללא כיתות קבע, אלא בכיתות אינטגרטיביות רגילות.

חה"כ אדיסו מאסלה העלה את נושא הריכוזיות. כבר דיברנו על זה ואני אומר לך בפעם העשירית, חה"כ מאסלה. זאת לא בעיה של משרד החינוך, אלא זאת בעיה גיאוגרפית. העלינו את זה כשישבנו עם שר השיכון בעבר ואמרנו: לוי מהי מדיניות הפיזור שלנו. יאמר לזכותם של יאיר צבן והשר רובינשטיין, שעמדו בראשותו של קבינט העלייה, שקבעו שלא נקלוט יותר מ-15%. אנחנו אמרנו שנקלוט 25%, מתוך רצון העדה בהיותה עדה מסורתית, בעקבות הלחץ שהיה עלינו ובעקבות הלחץ כיום, של תלמידים שמבקשים, כפי שאמר מר בן יעקב, לחזור לבתי הספר הממלכתיים דתיים, והסיבות שמורות עימם. משרד השיכון קבע את ביטול אתרי הקראוונים והעברתם לריכוזי קהילה באותן העיירות, לפעמים החלשות ביותר במדינת ישראל. אנחנו היינו צריכים להתמודד עם עיירות פיתוח שיש בהן שני בתי ספר דתיים ולקלוט עד 60%-70% תלמידים עולים.

אדיסו מאסלה:

למה לא הצגתם את האופציה השנייה של החינוך הממלכתי הכללי?

מרדכי סמט:

חה"כ מאסלה, אתה יודע שהצגנו ושאנחנו מציגים אותה יום יום. הדלת פתוחה לכולם היום, אלא מה? למשל בקריית עקרון יש בית ספר ממלכתי דתי אחד, ומספר התלמידים שם הוכפל כי קיבלו דיור קבע. הצענו לראש המועצה שהגיש עכשיו בג"ץ, לקלוט אותם ביתר בתי הספר, כי אסור לי לומר לו לקלוט אותם בחינוך הממלכתי הכללי. גם העיר רחובות הכפילה את עצמה במספר התלמידים. החינוך הממלכתי דתי קלט שם 35% תלמידים. מה ניתן היה לעשות? לא היתה ברירה ואישרנו להגיע ל-47%. הנתונים שלי בדוקים ואני מוכן לנסוע איתך לשם. אבל לא רק קריית עקרון הכפילה את עצמה, אלא גם קריית מלאכי, אשדוד, שדרות ועוד. הבעיה היתה בעיה ריכוזית שלא שייכת למשרד החינוך. התמודדנו איתה על אף הכל בהמלצת מרכז ההיגוי.

אני עובר ליוזמות. אני לא מדבר על אגף שחר כרגע, שזה 23 מיליון שקל לשנה. הכפלנו את התקציב בפרוייקטים של המעונות, הפנימיות, המועדוניות וחינוך מבוגרים. אדבר על היוזמות שלנו. אם הייתי יודע שנדבר על נתונים, היינו יכולים להביא נתוני בגרות. מספר התלמידים הלומדים בישיבות התיכוניות ובאולפנות היום בשנת תשנ"ז במדינת ישראל הוא 1,808 תלמידים, מתוך 18 אלף תלמידים בסך הכל. למרות המספר של 1,808 תלמידים שלומדים בישיבות תיכוניות ובאולפנות, אנחנו עדיין לא שבעי רצון.

אורי טמאיט:

מר סמט, צריך לציין גם באלו ישיבות תיכוניות ואולפנות מדובר.

מרדכי סמט:

אני מסכים איתך שיש בעיה עם שתי ישיבות שהן האליטה של האליטה, שאנחנו נלחמים איתן כדי שיסכימו לקלוט אותם. מדובר בישיבת נתיב מאיר ובישיבת נחלים. בתחילת הדרך הצלחנו להוציא מהפנימיות של עליית הנוער מספר תלמידים לישיבות תיכוניות ואולפנות. התחלנו ב-120 תלמידים לפני ארבע שנים. הקצנו משאבים רבים לאותן ישיבות ואולפנות, והמספרים הגיעו ל-1,808 תלמידים. מבחינתנו, אנחנו רואים בזה צעד חשוב ורציני בקליטת העלייה האתיופית, מה עוד, שאנחנו יודעים שבקדומים, בעופרה, בקריית ארבע ובכפר הרואה, היתה הצלחה גבוהה ביותר של התלמידים עולי אתיופיה בבגרות. מדובר בעלייה של 350% במספר התלמידים, עם כל ההקלות שנתנו להם מתוך התחשבות מיוחדת בתלמידים הללו. אחרי שהמלצנו על כל תלמיד באופן אישי, ניתנו לו ההקלות הללו.

בקשר לחינוך המיוחד. כשקמה כאן צעקה, נבדקו 375 תלמידים בחינוך המיוחד,

ולא יותר מזה, בבתי ספר שעברו ועדות השמה כחוק, כמו לגבי כל תלמיד במדינת ישראל. בעקבות הצעקה הצודקת, שלא יעמדו בתור לוועדות ההשמה תלמידים רבים כל כך, יאמר לזכותו של ד"ר שושני, מנכ"ל משרד החינוך היוצא, שהגענו באמצעותו למכון פוירשטיין וחתמנו עם פרופסור פוירשטיין, שנמצא כאן היום, על חוזה של שלוש שנים. הוא נמצא עכשיו בתהליך בדיקה של כאלף תלמידים.

אדיסו מאסלה:

כמה ילדים חזרו?

מרדכי סמט:

מיד תשמע כמה עומדים לחזור. כאלף תלמידים נבדקים על ידי פרוייקט פוירשטיין במשך שלוש שנים. זה נעשה ב-49 בתי ספר. זה פרוייקט אדיר וענק, ויושבים כאן כל האנשים העוסקים בזה. מעבר לזה מדובר על תוכניות שילובים עם הג'וינט בלמעלה מ-30 בתי ספר, ועל פרוייקט ה-67. אני ממליץ לוועדה לסייר בבתי ספר ולראות את הדברים היפים שנעשים היום מיוזמות מקומיות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אתמול ועדת החינוך היתה אורחת של מערכת החינוך באשקלון וראינו דברים יפים מאוד.

מרדכי סמט:

באיזה בית ספר הייתם?

היו"ר עמנואל זיסמן:

יש באשקלון, שלא כמו במקומות אחרים בארץ, קריה אחת שהיא שלמה וקריה שנייה שהיא בבנייה. שם אין בתי ספר לפי שכונות ואזורים. נכנסנו לחטיבת הביניים הדתית וראינו יוצאי אתיופיה משולבים יפה. חה"כ מאסלה, אתה יודע שתמיד מחפשים בישיבת הוועדה את הדברים הלא טובים.

מרדכי סמט:

חה"כ מאסלה יאמר את הטענות הצודקות, וגם לנו יש כמה טענות, אבל צריך לומר גם את הדברים היפים, את יופיה של אתיופיה. הגברנו את נושא ההשתלמויות של המורים, כי גם המורים השתנו ובגרו, גם המורים קלטו בכל פעם תלמידים חדשים. אנו פועלים בשיתוף עם האוניברסיטה העברית, עם פרופסור אדלר ואנשיו. הגברנו את ההשתלמויות למורות חיילות ובנות שרות לאומי, ספציפית למאתיים בנות שעוסקות רק בקליטת עליית אתיופיה, ועוברות עכשיו את ההשתלמות בבר-אילן.

היו"ר עמנואל זיסמן:

יש לכם נתוני בגרות?

מרדכי סמט:

איש לא ביקש ממני, אבל אני מוכן להביא את זה. בחודש מרץ נוכל גם להביא את כל התוצאות של השנה האחרונה. אני חייב לומר שבסך הכל נעשים דברים ויש הרבה מאוד יוזמות ארציות ומקומיות. טענות גם לנו יש. קודם כל לגבי הריכוזיות. יש לנו בעיה קשה ביותר של צפיפות תלמידים במספר עיירות פיתוח. לגבי גני הילדים, קיבלנו השנה כ-500 שעות לגיל הרך. אנחנו טוענים שצריכים להכפיל ולשלש את זה,

כי בגיל הרך ככל שאתה משקיע יותר, תקצור יותר פירות. פיזרנו גם אלפיים שעות לתלמידים לא זכאים כעזרה לקראת חטיבות הביניים והעל יסודי, ותיגבור לבגרות, אבל זה גם טיפה בים. אנחנו מבקשים להכפיל את זה ל-4,000 שעות; ואת השעות לגיל הרך ל-500 שעות, שזה חצי שעה לכל ארבעה תלמידים וזה מעט מאוד. יצרנו מספר תוכניות, הרחבת תוכנית האתגר, הרחבת תוכנית חדשה, שורשים של הג'וינט לגיל הרך. אנחנו מאמינים שעוד אלף שעות יתנו לנו סיוע רב בהשקעה החינוכית.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אולי אתה תתייחס לזה שעיריית אשקלון נותנת גם מתקציבה לכך, ושמה את התקציב בראש סדר העדיפויות, שלא כמו עיריות אחרות. עוד מעט ידבר חה"כ בוים שהיה ראש מועצה.

מרדכי סמט:

יש לי טענה קשה לרשויות המקומיות בנושא העברת תקציבים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אנחנו ראינו שבאשקלון למעשה יש להם יום לימודים ארוך, וזה לא בא רק ממשרד החינוך, זה בא גם מתקציב העירייה. אנחנו נשמע עוד מעט בנושא ארוך, מר אפרים כהן. באשקלון אמנם מטפחים קבוצת כדורגל, אבל יש מועצות ועיריות שכל תקציבן מוקדש לכדורגל ולכדורסל, ולכן נשמע מיד אותך, מר אפרים כהן, בכובע החדש שלך...

אפרים כהן:

הייתי רוצה לשמוע איך רשויות מתמודדות עם הבעיה של נוער מנותק. זאת נקודה מאוד חשובה.

מרדכי סמט:

אני רוצה לסכם, והיות שמנכ"ל משרד הקליטה לשעבר נמצא כאן, והיות והוא כבר עזב ואני לא חייב לו והוא לא חייב לי, צריך לומר שיבחו של אדם בפניו, שהוא סייע לנו רבות בקליטת עלייה בנושא התקציב. איפה נתקלנו בקשיים? ברשויות המקומיות. חוק מדינת ישראל אומר שהעברת כספים ותקציבים נעשית דרך הרשויות המקומיות. אנחנו העברנו דרכן אפילו מילגות לתלמידים. המעבר הזה דרך הראשות המקומית לוקה בחסר מבחינתנו, כי עד שזה מגיע באמת לתלמיד, עוברים לפעמים חודשים של מאבקים מבחינת אדמיניסטרציה. היה קל יותר אם זה היה עובר ישירות לבתי ספר ולמשפחות התלמידים, כמובן שתחת בקרה כדי לבדוק שזה מגיע ליעוד הנכון. לצערנו, הרבה מאוד תקציבים שעוברים לרשויות, עוברים חלוקה אחרת או קריטריונים אחרים בחלוקה, כך שכל נושא מערכת החינוך ניזוק מכך. כאן אנחנו נתקלים בבעיה.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. הגברת רחל שיפר, בבקשה.

רחל שיפר:

אני מבקשת להוסיף רק פרטים אחדים לגבי קליטת הילדים יוצאי אתיופיה בחינוך הממלכתי כללי. כ-3,600 ילדים בכל שכבות הגיל נקלטו בחינוך הממלכתי הכללי. הם פזורים ב-178 מוסדות, בניגוד לריכוז ששמענו עליו כאן. אין ספק שהפיזור הזה מאפשר קליטה נוחה יותר, אם כי גם בתוך הפיזור הזה יש כבר ריכוזים של 20 עד 70 ילד, ואני מדברת על עפולה, רחובות רמלה ועקרון. בבית הספר הממלכתי בעקרון

נקלטו 26 ילדים. זה מפגש ראשוני של הצוות החינוכי בבתי הספר הממלכתיים, וכדי לסייע, המחלקה מעמידה יעוץ והכוונה באמצעות יוצאת העדה שהיא עובדת סוציאלית במקצועה, והיא מדריכה ארצית. היא עוברת מיוזמתה בין בתי הספר שיש בהם למעלה מ-20 ילד, ובמסגרת ההשתלמות המוסדית, בשש שעות של השתלמויות בהנחייתה, מנסה לסייע בקליטה של הילדים האלה. הניסיון הוא לא רב, ברוב בתי הספר זו שנה שנייה לכל היותר שמתנסים בחוויה של קליטת ילדי אתיופיה, אבל לא שמעתי על קשיים מיוחדים יוצאים מן הכלל.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. פרופסור פוירשטיין, בבקשה.

ראובן פוירשטיין:

שמעתם על הפנייה אלינו, שבאה למעשה על רקע עבודה של שנים רבות של ניסיון להציג את דמותו של התלמיד האתיופי, מעבר לאותם האלמנטים השונים שהיה בהם כדי ליצור בעייתיות וספקות לגבי יכולתו ללמוד. במסגרת עליית הנוער בדקנו מאות ילדים, כשכל מטרתנו היתה להצביע על היכולות והאפשרויות של האדם שבא ממסגרות שונות מבחינה תרבותית, לא רק אתיופיים, אלא גם ממקומות אחרים. השימוש בשיטה שאיננה מתבססת רק על מה שאדם מסוגל כיום, אלא על מה שהיה מסוגל אם וכאשר תנתן לו האפשרות, זו היתה עיקר העבודה שלנו במסגרת עליית הנוער ואחר כך במסגרת משרד החינוך. יש לנו נתונים ברורים שאותם ילדים שלכאורה מתפקדים ברמה נמוכה, מסוגלים ללמוד ולהפיק תועלת מתהליכי למידה ולהגיע לרמות תפקוד גבוהות. יש לנו בין הילדים האלה, שכביכול מתקשים עדיין במיומנויות יסוד, ילדים מחוננים לכל דבר, אבל כשאתה יושב מולם בבית הספר, הם עדיין לא יודעים לקרוא, הם נראים לך כאילו הם סובלים מסוג של פיגור שדורש למעשה לסדר אותם במסגרות מיוחדות. לנו יש היום אוכלוסיה גדולה מאוד של ילדים שיכולתם הלימודית טובה, בתנאי שמציידים אותם בכלים הדרושים להם ללמוד.

מהי עיקר מטרתנו? המטרה הראשונה היא למנוע שהתפקוד הנוכחי יחשב כגבול שאי אפשר לשנות אותו. כל פעם שמשתמשים באיבחון הרגיל של ה-I.Q., במבחנים הקונבנציונליים או במבחנים הלימודיים, כדי להחליט על האדם, הדבר הזה עשוי להביא לידי כך שכושרו של הנבחן יחשב כלא תקין. אנחנו מציגים את כושרו האמיתי באמצעות שיטת איבחון דינאמית שלא אפרט אותה כאן במקום, שהיא הכרחית לאוכלוסיה הזאת, כי כאן הסכנה החמורה לטעות היא בעייתית מאוד, והיא ממש בנפשם של הילדים האלה. על זה המאבק שלנו. קודם כל תפקידו של האיבחון הדינאמי למנוע תפיסה מוטעית לגבי כושרם האמיתי של הילדים האלה, למנוע טעות שעשויה לקבוע את מטרות החינוך. ניתן לחשוב בטעות שהילד לא מסוגל, ואז למה להציב בפניו מטרות מעל ליכולתו. האיבחון הדינאמי קובע את אמצעי החינוך ואיפה לחנך אותו, על כל המשתמע מזה. הדבר הראשון שהצבנו לעצמנו כמטרה, הוא למנוע הווצרות טעויות בקשר לזה. עשינו כבר עבודה רבה מאוד כשמנענו את הטעויות האלה, אבל זה לא מספיק, כי זה בגדר סור מרע, וצריך גם לעשות את הטוב. אין צל של ספק שחלק מהילדים האלה זקוקים להתערבות מסויימת, לפעמים קצרת מועד, לפעמים בצורת גיוס כוחות ומשאבים, כדי לאפשר להם להתגבר על אותם הקשיים המועטים שאינם מאפשרים להם להפיק את התועלת הדרושה ממסגרת החינוך הרגילה.

אנחנו עושים מאמצים לגייס את כל הכוחות כדי ליצור את התנאים הדרושים לתת לילדים האלה, כדי שיוכלו להמשיך את חינוכם ולהשיג את מטרותנו האפשריות באמצעות ההתערבות הזאת. מבחינה זאת, מנענו כבר מהרבה מאוד ילדים שהיו בסיכון של הדרדרות לחינוך מיוחד, להגיע אליו, על ידי כך שהצגנו את התוצאות של המבחנים שלנו. אנחנו נכנסים לשלב של התערבות, לא רק כדי למנוע את ההדרדרות למסגרת של החינוך המיוחד, אלא גם כדי שיוכלו לקבל את מה שהם צריכים במסגרת של בתי הספר הרגילים. אני אמסור לעידכון קצת פרטים על המספרים.

בנושא האחרון, רק כדי לתת דוגמה, אנחנו מכינים עכשיו רשימת ילדים מחוננים מבין אלה שטיפולם עדיין לוקה בחסר, ודורשים עבורם דרישה מיוחדת. פנינו למר מרדכי סמט בקשר לרשימה הזאת שאנחנו נגיש לכם, כדי שנוכל לתת לאוכלוסיה הזאת את מה שדרוש להם. אנחנו גם מכינים רשימת ילדים שזקוקים להתערבות הרבה יותר מאסיבית-פרטנית, כדי שגם להם יהיו אפשרויות להתקדם. לגבי האוכלוסיה הזאת שזקוקה להתערבות פרטנית מאסיבית, אנחנו עומדים לעשות קייטנה לימודית של שישה שבועות, עם מבצע הקניית אותן המיומנויות ההכרחיות להם להשתלבות, כדי להשאר במסגרת הרגילה. יש בעיה באוכלוסיה שתארנו שכבר נמצאת בחינוך המיוחד. בדקנו חלק מהם, ויש בהחלט צורך לחזור ולבדוק אותם, כי אלה היו עשויים להיות הילדים שטעו לגבי דידם וסיווגו אותם שלא בטובתם במסגרת החינוך המיוחד.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. מר אלי אופיר, בבקשה.

אלי אופיר:

בעבר עבדתי בעליית הנוער, ועכשיו אני עובד במכון. אני מאזכר את עניין עליית הנוער, כי עליית הנוער היתה בין הראשונים שקלטו את ילדי אתיופיה. כשקלטה אותם, היו לה החשש והדאגה שמא עקב העובדה שההשגים הלימודיים שלהם היו נמוכים מטבע הדברים כי לא למדו בעבר, הם יוגדרו כטעוני טיפוח, ויחזרו איתם על שגיאות שנעשו בעבר. כבר אז עליית הנוער פנתה למכון של פרופסור פוירשטיין לבחון את הילדים האלה.

באשר לפרוייקט. במסגרת הפרוייקט הזה, אנחנו אמורים לפעול בקרב ילדי העדה במשך שלוש שנים. הספקנו לבחון השנה 1,200 ילדים. החלק הלא גדול של הנבחנים, הם דווקא ילדים מתוך מערכת החינוך המיוחד, סך הכל 150 ילדים. אנחנו כמובן היינו מבקשים כניסה הרבה יותר מאסיבית רישמית וגדולה לתוך מערכת החינוך המיוחד, כדי לאבחן את כל הילדים שזקוקים לאיבחון. יתר הילדים שאיבחנו אותם אומנם לא נמצאים בחינוך המיוחד, אבל הם מה שהגדרנו כקבוצת סיכון. זאת קבוצת ילדים שיושבים בכיתה, עם פזילה רצינית של המערכת לאפשרות להעביר אותם לחינוך המיוחד בגלל ההישגים הנמוכים שלהם. כפי שפרופסור פוירשטיין העיר, הממצאים שלנו מראים שבחלק גדול מהילדים האלה - ויש כמובן על כל ילד כזה דו"ח איבחון שנמסר גם לבית הספר - ההישגים אינם מצביעים על הפוטנציאל.

בשלב השני של האיבחון, יש לנו את ההתערבות הזאת שדובר עליה. במסגרת הכלי של ההכשרה האינסטרומנטלית, שכל כיתה כזאת מקבלת שעתיים בשבוע לפחות, אנחנו פועלים כבר ב-23 בתי ספר. בבתי הספר האלה הילדים מקבלים הכשרה אינסטרומנטלית כדי לעסוק בקידום של הילדים האלה. נוסף לכך, יש לנו התערבות ב-11 בתי ספר שנקראת התערבות מערכתית. זאת התערבות הרבה יותר אינטנסיבית עם הצוות, כדי להכין את הצוות ולסייע לו לפעול עם הילדים האלה ולקדם אותם.

עשינו פעולה אדירה לפי דעתי, בשינוי עמדות ודרכי פעולה של המורים. בסך הכל כ-300 מורים זכו עד עכשיו במסגרת הפרוייקט הזה לקבל השתלמות שלנו במסגרת השיטה של הכשרה אינסטרומנטלית, דרכי האיבחון ושיטת האיבחון. אנשי משרד החינוך שהשתתפו בחלק מההשתלמות התרשמו מאוד. אני חושב שעבודה רבה לפנינו ואנחנו מצפים ומקווים שהפרוייקט הזה באמת יביא למזער למינימום ההכרחי את הצורך בחינוך המיוחד. חה"כ מאסלה ואחרים אומרים שישנה התפלגות באוכלוסיה שצריכה להגיע כך או כך לחינוך המיוחד עקב קשיים אישיים, אבל מעבר למינימום הזה, היינו רוצים שכל יתר הילדים, ראשית, ישתלבו במערכת החינוך הרגילה, ושנית, ימצו את הפוטנציאל הגלום בהם שלא ניתן להם לממש אותו עד עכשיו.

ראובן פוירשטיין:

אני רוצה להוסיף עוד דבר אחד, שדיברנו עליו עם חה"כ מאסלה. אנחנו רואים הכרח להכנס גם לקהילה ולעשות משהו כדי להכשיר הורים לתפקידם, שהם ידעו מה דרוש לילדים ומה יכולתם של הילדים. אנחנו מקווים לעשות זאת על ידי כך שנכשיר צוות מבין אנשי העדה שהם יוכלו לתרגם את המבצעים שלנו וגם להדריך ולעדכן אותנו, כדי שהפער הזה של הילד המתחנך במסגרת שלנו, לא יגדל יתר על המידה בינו לבין ההורים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. חה"כ בויס, בבקשה.

זאב בויס:

אני רוצה להתייחס לעניין הזה מתוך ניסיון מצטבר כראש רשות שבה ישנה אוכלוסיה אתיופית, רשות שמקורבת לקליטתם של יהודי אתיופיה. קריית גת היא אחת הרשויות שבה ישנו היום ריכוז של כ-3,000 עולים, חלקם הגדול הגיע במבצע משה ובין המבצעים, וחלק יותר קטן הגיע במבצע האחרון, מבצע שלמה. יושב פה מר אפרים כהן, ונכ"ל משרד הקליטה לשעבר. אני חושב שהמפתח לטיפול בקליטה של יהודי אתיופיה הוא בעיגון כוחות ומשאבים ועבודה משותפת של כל הגורמים. אני יכול לומר לכם שבקריית גת פעלו בשיתוף ובתאום עם משרד החינוך, משרד הקליטה ומשרד הבינוי והשיכון, גם בצד הפיזי, אבל לא פחות ואף יותר חשוב, בצד החברתי. גייסנו לשם כך את שיקום שכונות והופנו לכך משאבים משיקום שכונות ומהרשות המקומית עצמה. הוקם גוף משותף על בסיס של סקר שהוזמן במיוחד לעניין הזה ונעשה בנושא של העדה האתיופית בקריית גת. זה נאמר רק כרקע.

יש בעיה שכבר הועלתה על השולחן, היא לא חדשה, וקשה למצוא לה פיתרון, וזה העניין של הריכוז הלא רצוי של תלמידים אתיופים בחינוך הממלכתי דתי. נוצר מצב שהיו בתי ספר שהגיעו לריכוז של כ-50% תלמידים אתיופים, למשל בבית ספר "יורה דעה" היה ריכוז של 54% בשנה אחת, ועשינו מאמץ גדול לפזר את זה. גם אחרי שפיזרנו, הממוצע כיום נע בין 34% ל-40% של תלמידים אתיופים בכיתה בחינוך הדתי. צריך להבין שיש X בתי ספר נתונים ושבת ספר חב"ד לא מקבל תלמידים אתיופים, ודרך אגב הוא "נענש" על העניין הזה בכל מה שקשור לרשות. בהגדרה שלו הוא ממלכתי דתי, אבל הרבנים שלהם החליטו שמבחינה דתית הם לא מקבלים. כל הניסיונות לשכנע אותם לקבל, לא עלו יפה.

אני אומר לך, חה"כ מאסלה, שיש נכונות ואין בעיה שמערכת החינוך הממלכתית הכללי תקלוט תלמידים מאתיופיה. הייתי אומר אפילו שזה עניין רצוי מבחינת המדיניות היישובית של אגף החינוך בעיריית קריית גת. אנחנו ניסינו לשכנע בעניין הזה, ובתי הספר פתוחים, ויש מספר מועט של תלמידים שנקלטים במערכת החינוך הממלכתית, אינני יודע כמה באחוזים. מצד שני אנחנו לא בעמדה, ואני מדבר נניח כראש יישוב או כראש אגף מערכת החינוך היישובית, לבוא ולהחליט בשביל ההורים. יש פה בעיה, כי אנחנו מאוד מכבדים את העמדה של ההורים. אפשר להתווכח בינינו אם זה רצוי או לא רצוי, אם זה טוב או לא טוב, מה קורה לילד שנשלח לבית ספר ממלכתי והבית הוא מסורתי, איזה קונפליקטים נוצרים ביניהם וכו'. אני רק אומר שזוהי בחירה שההורים צריכים לקבל עליהם. לא כל ההורים יכולים לקבל בחירה כזאת. יש הרי מערכת משפיעה של הקייסים ומנהיגי העדה ועוד גורמים. בסך הכל בשורה התחתונה הרוב המכריע בוחר להיות בחינוך הממלכתי דתי, בין אם מרצונו ובין אם פחות מרצונו. זה לא דבר שאנחנו יכולים להשפיע עליו, אם כי, אני אומר שבכל זאת צריך לחפש דרכים להשפיע, ברמה של הסברה על האפשרויות כי אולי לא לכולם ישנה המודעות הזאת שהעניין פתוח. כל זמן שזה לא יהיה, אז זה יהיה המצב.

אני לא צריך להסביר שהעניין הזה של אחוזים בבית הספר הוא פרובלמטי. אחת

הפעולות שהיינו צריכים לעשות כדי להוריד את אחוז התלמידים בני העדה בבתי הספר הממלכתיים דתיים, היה לשכנע את ההורים הוותיקים להשאיר תלמידים בבית הספר. זה נכון מה שנאמר פה, שככל שעלה מספרם של התלמידים האתיופים בבית הספר, כך פחת מספרם של הוותיקים. בית הספר קיבל סטיגמה של בית ספר של עולי אתיופיה ברמה נמוכה, וכו' וכו'. אפשר במסגרת יישובית לצמצם את האחוזים, אבל כל עוד זה המצב, האחוז הגבוה יסאר, כמו בבית ספר יורה דעה שבו הצלחנו להוריד רק 10%, מ-53% ל-43% היום, וזה עם מערכת הסעות.

אני רוצה לומר לכל הגורמים שציינתי שמעורבים בעניין, שאני כבר חצי שנה לא ראש העיר של קריית גת, וקיבלתי ממנהלת אגף החינוך, זהבה גור, ריכוז של הפעולות שנעשו עד היום. אני רואה פה את המסמך שהוציא המכון לדמוקרטיה שלא ראיתי קודם, ויש הרבה תחומים שאנחנו קלענו בהם למטרה, מגיל אפס עד התיכון. אני מדבר על כך שאם אנחנו מממנים מגשרת בטיפת חלב שתפגוש שם את האימהות ותהיה בקשר איתן מול הצוות הרפואי, זה גם סוג של טיפול והדרכה של אימהות. אני מדבר על שורת פעולות מטרום חובה שלא אפרט כאן, כי היריעה היא ארוכה והזמן קצר. אני רוצה לציין שעשינו ניסוי בבית הספר הממלכתי דתי המקיף גרוס, שהוא בית ספר שש שנתי. עשינו, הייתי אומר, מהפכה חינוכית בבית ספר גרוס שאינה קשורה לבני העדה, אלא היא קשורה לתפיסה בכלל של מהות בית הספר המקיף. המנהל אלישע בוכריס, לפני שש שנים, החליט שהוא עושה צעד ומבטל את כל הלימודים הטכנולוגיים, ובוחר להעביר את כל התלמידים למסלול עיוני ולהוציא אותם לבגרות כמה שאפשר. זה היה בתהליך של כמה שנים, אין לי פה הנתונים, אבל הרבה מן התלמידים הם בני העדה. ניסיוננו אינו נובע מתוך הבדיקה שנערכה על ידי המכון של פרופסור פוירשטיין, אלא מתוך ההתנסות בשטח. לפי ניסיון זה אין בעיה להביא להישגים בצורה כזאת, אם אתה לא מדביק מראש סטיגמות של טעוני טיפוח. יש מערכת שלמה תומכת ומסייעת למתקשים באשר הם, ומערכת מסייעת מיוחדת לבני העדה. אפשר להביא בעזרת מערכות אלה למצב שהחלוקה בתוך העדה, דומה לחלוקה בכלל האוכלוסיה, מבחינת ההישגים.

צריך לשים דגש מיוחד על הטיפול בהורים. בכל השלבים מגן הילדים, יש טיפול מיוחד בהורים שנעשה על ידי מגשרים. שלושה מיליון שקל מושקעים בטיפול ההוליסטי בשכבות השונות של בני העדה. אני סבור שאם יש בעיה ביישובים שבהם יש ריכוזים של בני העדה - אני פונה כאן לאפרים כהן בתפקיד החדש שלו - פרנסי העדה צריכים לפעול, לפי דעתי, עם המשאבים הקיימים ולא עם משאבים נוספים. העניין הוא עיגון נכון עם מודעות, כי הרי בסופו של דבר זה סדר קדימות של יישוב. אם תהיה נכונות להציג את הנושא בסדר קדימות גבוה, אני חושב שהבעיה של המשאבים תיפטר, ויהיה אפשר לגייס ולמצוא אותם. אתמול ראינו בהקשר אחר, שמתוך אותו סל משאבים ניתן לתמרן נכון, עם מודעות לפרוייקט מסויים או לתחום מסויים שעליו רוצים לשים דגש. אני דיברתי על בית ספר גרוס שבו יש לנו מדדים וכלים למדוד את התוצאות של העבודה. אני לא יכול להגיד שבחנו אותה בצורה מדוייקת בכל שלבי הסיוע וההתערבות החינוכית. יכול להיות שזה הזמן לעשות את זה. ההרגשה שלנו, ולא פחות מזה, ההרגשה של האנשים שמולם אנחנו עובדים, שהם בני העדה, שזוהי דרך נכונה.

שמריהו בן צור:

מה היו תוצאות הבגרות בבית ספר גרוס?

זאב בויס:

בבית ספר גרוס היו תוצאות חיוביות מאוד בבגרות, אבל זה האינדיקטור היחיד כמוודד אובייקטיבי. יש לי פה שבעה עמודים של סוגים שונים של התערבות חיובית, לרבות יחידה לקידום נוער בסיכון. אני קורא:

"בסדנאות למניעת קונפליקטים ולגישור בין תרבותי מטופלים כ-70 נערים אתיופים. מיועד לנוער עולה בסיכון המנותק ממסגרות פורמליות או ממסגרות לימודים, המגלים קושי בהסתגלות וסטייה חברתית ומצויים בסיכון לנשירה וניתוק.

פיתוח דימוי עצמי חיובי והתנהגות נורמטיבית, שילוב במסגרות לימודיות, תעסוקתיות, צה"ליות ואחרות".

יש פה פרוטים נוספים. אני אומר שבכל התחומים והמסגרות נעשה מאמץ לרוחב המערכת. יש לנו כאן דוגמה שעומדת במבחן ואפשר אולי לאמץ אותה.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. חה"כ שמריהו בן צור, בבקשה.

שמריהו בן צור:

ישנם שני משתנים שלפי דעתי אי אפשר לברוח מהם. הנושא של הריכוזיות מצד אחד, ומצד שני אורח החיים של עולי אתיופיה. מצד אחד אני מברך את חה"כ מאסלה על שהוא מעלה את הנושא, כדי לא לשבת על זרי הדפנה, אבל אני חושב שלאורך כל הישיבה היום, אנחנו שומעים בצורה הברורה ביותר שיר הלל למערכת החינוך. אני חושב שנעשו כאן דברים גדולים מאוד, וזה לא משנה בתקופתו של איזה שר. אני חושב שמערכת החינוך עשתה דבר גדול ביותר ומילאה את תפקידה בצורה הטובה ביותר, ועל כך היא תבורך. הסיבה שלקחתי את רשות הדיבור היא כדי לציין לשבח את מערכת החינוך שגייסה את כל הכוחות ואת כל המשתנים של הרכב הבעיות מצד ההורים, התלמידים והמורים. יחד עם זה יש בעיות, לא עליך המלאכה לגמור. מוריי ורבותיי, בכל העניין הזה של כור ההיתוך במדינת ישראל, יש עדיין בעיות של עולים משנות החמישים, השישים והשיבעים שלא פתרנו אותן. אני רוצה לציין שמערכת החינוך במדינת ישראל למדה לקחים מעלייתם של העולים משנות החמישים, השישים והשיבעים, ולא הלכה באותן דרכים, ולא ניסתה לברוח מהבעיות, כדי להוביל את אחינו מאתיופיה לכיוונים נכונים ולדלג על כל השגיאות שהיו בעבר. אני חוזר ומציין לשבח את כל המורים, את כל עובדי משרד החינוך והקליטה, ואת כל האנשים שעושים למען העניין.

אדיסו מאסלה:

עשית לנו חיים קלים.

שמריהו בן צור:

אתה לא יכול לחפש--

אדיסו מאסלה:

אני רק מחפש צרות, אז כנראה שאנחנו הבעיה, אולי אני הבעיה.

שמריהו בן צור:

יכול להיות. אתה לא יכול לחפש בכוח את הבעייתיות. ישנם דברים שצריך לטפל בהם.

אדיסו מאסלה:

אתה מכיר את הריכוזים של האתיופיים? אתה מכיר בית ספר שמרוכזים בו אתיופיים? לפי הדברים שלך, אתה לא מכיר. חשבנו שזה מיותר לקרוא קריאות ביניים ולעשות רעש בוועדה הזאת, וזה גם מהמאפיינים של העדה שאנחנו מנומסים ושקטים.

שמריהו בן צור:

גם התימנים הם מנומסים... אני רוצה לומר שאתם לא תתעלמו מזה, מוריי

ורבותי, מערכת החינוך במדינת ישראל בשנה הזאת ובשנים שקדמו לה, עשתה עבודה מכובדת ומפוארת, שצריך לציין אותה לשבח. הם הקציבו משאבים כספיים ואנושיים גדולים. אני מאמין שכל מי שיושבים בחדר הזה מסכימים איתי.

קריאות:

לא נכון.

שמריהו בן צור:

אני מעריך ומכבד את התגובה הזאת של החברים, אני מכבד כשמתקיפים, אבל התגובה הזאת היא תולדה של החינוך של מדינה דמוקרטית.

אורי טמיאט:

אתה משבח את החינוך הדמוקרטי?

שמריהו בן צור:

נכון, אני משבח את החינוך הדתי ואני משבח את החינוך הכללי. את כולם אני משבח. התגובה הזאת היא תוצאה של החינוך. אם לא נאזכר לשבח את מערכת החינוך בישראל ואת מה שהיא תרמה, נחטא לאמת. אנחנו יכולים תמיד למצוא בעיות במערכת ובמערכות אחרות. קל מאוד למצוא שלילה. אני לובש חולצה נקייה, אם יהיה עליה כתם קטן, יראו את הכתם הקטן ולא את כל החולצה הנקייה. אני דוחה את כל הביקורת שנשמעה, וציפיתי לשמוע דברי שבח למערכת החינוך, ואני מקווה שח"כ מאסלה יעשה זאת בסוף הדברים.

יהושע קרני:

אבל לא רק שבח.

שמריהו בן צור:

אני רוצה לסיים את דבריי ולומר שאני מקווה שמערכת החינוך תמשיך לצעוד בדרך שהיא הולכת בה, ועל כך תבורך. יש כמובן למצוא דרכים אחרות לגייס אנשים מומחים למצוא פיתרונות. הערה אחרונה, אדוני היושב ראש, קיבלתי כאן חומר מהעיתון המקומי "שבע". אני מוחה על הדברים, רק אם זה אמת, של מורה שמתבטאת בצורה כזאת. אני מאמין שמשרד החינוך ימצא את הדרך לטפל בנושא הזה. לא צריך לכלול בזה את הכל, צריך לראות גם את האור. יש אור גדול.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. מר משה באטה, בבקשה.

משה באטה:

אצל העולים שסבלו מקליטה לא נכונה לפני חמישים שנה, רואים עד היום את הטעויות שנעשו. התשבחות שאתה נותן היום זה כאילו להנציח את הבעיה שתמשיך בעתיד. להרגשתי, זאת התעלמות מהעובדות העגומות שישנן היום במערכת החינוך. מה שמערכת החינוך עושה, זה תפקידה. אם נבדוק היום נראה במערכת החינוך במקומות מסויימים, מעל 80% אתיופים. למה יהודי אתיופיה הולכים למערכת החינוך הדתית בלבד? כי אם במקרה הורה מסויים מכוון את בנו לחינוך הממלכתי הרגיל, מופעל עליו לחץ בדרך זו או אחרת שלא לעשות זאת בטענה שהוא מסורתי ודתי.

יוחנן בן יעקב:

על ידי מי מופעל הלחץ?

אדיסו מאסלה:

על ידי המימסד הדתי.

משה באטה:

בשנה שעברה נפתח בנתיבות בית ספר ממלכתי רגיל. שלחתי לשם לניסיון ילדה אחת שהיא קרובה אליי. בבית הספר הדתי שם יש 50%-60% אתיופים, ואני רציתי שהיא תהיה דוגמה. איזה לחץ הפעילו בעניין.

יוחנן בן יעקב:

מי הפעיל, בני העדה? הקייסים?

משה באטה:

לא בני העדה. זה עניין אינדבידואלי, הרי הקייסים לא יחליטו לאן ישלחו את הילדים האתיופים. אני מחליט עבור הילדים שלי לאן לשלוח אותם. אני מדבר על אנשים שונים, אפילו על מורים, שלחצו על אמה של הילדה. האם באה לבכות בפניי, ואני אמרתי שעל גופתי המתה, היא לא תצא משם. היום הילדה מצטיינת בבית הספר, והשנה נוספו שם עוד שלושה תלמידים אתיופים. במערכת החינוך יש ריכוז של מעל 60%-70%, כמו למשל בבתי הספר בבאר שבע, ובמקום לכוון אותם שיתפזרו, מרכזים אותם במכוון, כדי לגרוף תקציבים. אני מדבר מהשטח.

מרדכי סמט:

איפה יש 70% תלמידים אתיופים?

משה באטה:

לדוגמה בבאר שבע. ממשלת ישראל מזרימה תקציבים אדירים לאתיופים, אבל התקציבים האלה לא משיגים את מטרתם, כי הם מוקדשים לשעת העשרה ולשיעורי עזר. מי שבא לת שיעורי העזר, הם המורים החלשים ביותר וגם חיילות. מחזיקים אותם רק כדי למלא את השעות, ובעצם זה ריק מתוכן.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אבל זה לא רק לגבי יוצאי אתיופיה. במקומות מרוחקים זה גם לגבי אחרים.

משה באטה:

אם מושקעים כל כך הרבה משאבים, מהתלמידים האלה יכולים לצאת תלמידים מופלאים. אני חושב שמערכת החינוך צריכה לתקן את עצמה. לגבי החינוך המיוחד, היו ילדים שהגיעו לחינוך המיוחד בלי שום אבחנה, למשל יש ילדים ביישנים ששלחו אותם לשם בלי שום אבחנה. אני שמח להכיר את פרופסור פוירשטיין שהחזיר אותם למערכת החינוך הרגילה. נעשה עוול בדרך זו או אחרת. לגבי העיתון שהבאתי, אני חושב שמשרד החינוך צריך לפטר את המורה או הסייעת שמחנכת בבית ספר אילנות בבאר שבע. היא הגדירה אותנו כקופים וכתולעים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

הוגשה תלונה רשמית למשרד החינוך?

משה באטה:

אתמול כתבתי מכתב שצירפתי אותו למאמר שהבאתי. אני רוצה שמשרד החינוך יפטר את המורה הזאת לאלתר.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. מר יהושע קרני, בבקשה.

יהושע קרני:

קודם כל אני מברך את הה"כ אדיסו מאסלה, שנינו תושבים באותה עיר, בבת-ים. אני מעיד על כך שבעיר שלנו יש אוכלוסיה של תלמידים אתיופים גם בחינוך הכללי וגם בממלכתי דתי. שמחתי מאוד לקבל חיזוק על כך שהתלמידים האתיופים מוכשרים, יש להם יכולות, והם מסוגלים להגיע להישגים בדיוק כמו כל תלמיד אחר. את הדברים האלה אמר פרופסור פוירשטיין לאחר שאיבחן מספר גדול מאוד של תלמידים, שבעצם היו כבר מועמדים או בתוך מערכת החינוך המיוחד. אי אפשר להציג שהכל כל כך טוב ויפה ונחמד. אני זוכר שבשנות החמישים, הה"כ שמריהו בן צור, היו עדות אחרות מעדות המזרח שגם לגביהם קבעו שהם לא מסוגלים ושיש חסך תרבותי ושהם לא יכולים ללמוד עם ילדי קיבוצים ושאסור להם להתערב. מהתופעות האלה כבר שבענו וגם הסקנו מסקנות. לעדה האתיופית מגיע הרבה יותר. קודם כל הם עברו קשיים, והרקע שלהם הוא שונה לחלוטין מאשר כל העליות שהגיעו עד היום למדינת ישראל. לא דין עולים חדשים מברית המועצות ששם ההורים בדרך כלל בעלי השכלה אקדמאית או בעלי מקצועות, כדין משפחה אתיופית, וכשאני אומר משפחה, זה לפעמים רק אמא, כי האבא אבד בדרך ולא הגיע. המשפחות האלה מתמודדות עם בעיות כלכליות קשות, וההורים לא מסוגלים לתת לילד את מה שמשפחה רגילה-ממוצעת נותנת לילד במדינת ישראל. לכן עם כל הכבוד למשרד החינוך, ה-1.75 שעה זה לא חזות הכל, זה כתוספת. המכוניים ומרכז ההיגוי וכדומה, זה גם לא הכל, כי יש לנו מציאות אחרת במדינת ישראל. מתוך 18,000 תלמידים הגיעו רק 1,808 לישיבות, אבל לא אמרו כמה סיימו בגרות.

שמריהו בן צור:

אתה לא הבנת. ה-18,000 זה לא תלמידים שלומדים מכיתה ז' עד כיתה י"ב.

יהושע קרני:

אני אומר לכם מה לא הבנתי. אני לא הבנתי מהם הנתונים אבסולוטיים. אם אפשר לקבל תשובה כמה תלמידים אתיופים יש במערכת, כמה מהם בחטיבות גיל שונות, כמה מהם הגיעו לבגרות השנה וכמה בפיזור אחר, כי הדבר הזה אומר דרשני. זאת שאלה אחרת כמה תלמידים משולבים בישיבות וכמה בחינוך הממלכתי או הממלכתי דתי. אנחנו יכולים להקיש ממספר התלמידים שמגיעים לבגרות - שזה פרמטר אחד - על מה עשתה או לא עשתה מערכת החינוך למען התלמיד האתיופי. היום למי שאין תעודת בגרות של שלוש יחידות, הוא בעצם סיים את הקריירה האקדמית שלו, וסיים את האפשרות להשתלב במערכת גבוהה, כפי שאנחנו מצפים שיוכל לעשות כל תלמיד במדינת ישראל.

השאלה הראשונה היא האם אנחנו עשינו מספיק. השאלה השנייה היא האם למורה רגיל במערכת החינוך, בוגר סמינר, יש הכלים הפדגוגיים להתמודד עם הילדים האלו. בדרך כלל הדבר הזה נופל על כתפיהם של מורים שאין להם את ההכשרה והמיומנות לטפל בתלמידים. אני אומר מניסיוני האישי, ואני לא מצביע על בתי ספר ומקומות שאני לא מכיר. יש לי שיעורי עזר ושיעורי תיגבור, למשל באנגלית, ואני מכין תלמידים, והתלמיד האתיופי לא מתקשר טוב עם המורה לאנגלית, שהיא מורה אקדמאית מצויינת,

אבל אין לה הכלים הפדגוגיים. יש פה עניין של מתן שרותי קהילה לבית הספר, כדי שביית הספר יוכל לעבוד יותר נכון עם אוכלוסית ההורים והתלמידים. יכול להיות שצריך לחוקק חוק בעניין. אנחנו מדברים על מדיניות מוצהרת של משרד החינוך משנת 1968, מדיניות של אינטגרציה חברתית. האינטגרציה החברתית חלה על כל תלמיד במדינת ישראל, ושילוב תלמידים מכל העדות, חל גם על העדה האתיופית. איך יכול להיות מצב כזה שבתי ספר בנויים היום על 60%-70% אוכלוסיה של תלמידים מתקשים? זה לא פלא שתלמידים אחרים יצביעו ברגליים.

אדיסו מאסלה:

אני הצעתי הצעת חוק, ואני מקווה שזה יתקבל על ידי הממשלה.

יהושע קרני:

אנחנו מבקשים לטובת התלמידים, שחלק מהמשאבים יוזרמו לשרותי סיוע למערכת החינוך. הכוונה בשרותי סיוע לפסיכולוג, יועץ ושיעורי עזר, אבל ממוקדים לטיפול בתלמידים אתיופים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. מר אורי טמיאט, בבקשה.

אורי טמיאט:

אני המנכ"ל החדש של האגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה. אני לא כל כך רוצה להכנס לכל הדברים שנאמרו כאן על מספרים, כמויות, העלאות ותקציב. אני רוצה לדבר על יחס, גישה ואמון של החברה הישראלית כלפי הקהילה האתיופית. אולי כאן טמון כל הכסף הזה וכל הניירות האלה. אחת הבעיות המרכזיות שלנו, שנערים אתיופים למדו במוסדות דתיים ואחר כך אנשים במשרד החינוך אומרים "מה יצא לנו מזה, הם הבריחו לנו נערים ישראלים אחרים שלא יצאו דתיים, וגם הם עצמם לא יצאו דתיים". זה נורא מקומם ומתסכל נערים, זה מתסכל אותי ואת כל הקהילה. אני רוצה לדבר על נוער מנותק, שאולי, עם כל הרצון הטוב של כל אחד, ניתן לעשות משהו כדי לקלוט ולקבל אותם, לתת להם שיעורי עזר. פשוט שרפו את הזהות, את המסורת, את הערכים ואת התרבות שבאנו איתה. מה נתנו לנו לנער הזה במקום זה? נתנו לו נוער שמשתלב בפנימיות של עליית הנוער, או נוער שהוא מאוד קשה. הנוער האתיופי לא הצליח להשתלב בחברה הזאת. אני רוצה לדבר על 800 עד אלף נערים שמסתובבים ברחוב, ושאינ להם מסגרת. מה יהיה עם זה? הנערים האלה מחפשים זהות, תרבות, ערכים ומשהו להזדהות איתו. זה לא קשור לחינוך, זה לא קשור להוראה פרונטלית, זה קשור ליחס, גישה ואמון של המערכת. אני לא רוצה להצביע על אנשים מסויימים שכבר מדרך דיבורם עולה היחס והגישה שלהם.

אני רוצה לדבר על האולפנות והישיבות שציננת. אני אציין דווקא אולפנות וישיבות מסויימות. אחוזת יעקב זאת ישיבה תיכונית. אולפנת מירון שבה לומדות מאה תלמידות אתיופיות זאת אולפנה. השאלה היא איך לומדים שם. מי לומד איתם. אני מדבר על אותן ישיבות ואולפנות כמו אור עציון, נתיב מאיר ונחלים. אני לא יודע אם אני רוצה לשלוח אותם לשם.

מרדכי סמט:

איפה אתה למדת?

אורי טמיאט:

אני בוגר ישיבת אור עציון. אתם מעבירים לי מסר. יש 1,800 תלמידים אתיופים. מה לומדים בישיבות האלה? איזה מגמות יש באולפנות האלה? אני לא מקבל את זה. זה נורא כואב לי שבאים ומסדרים אותי.

מרדכי סמט:

מה אתה מציע כאלטרנטיבה?

אורי טמיאט:

יש כאלה שראויים שייקלטו שם ויש כאלה שלא. צריך לפתח כלים--

שמריהו בן צור:

אני רוצה להבין, הוא לא רוצה שילמדו בישיבות?

אורי טמיאט:

אני רוצה שילמדו בישיבות, אבל תכניס כלי איבחון, העשרה ונתונים. אני לא בא לכאן כדי לטפוח על השכם של האנשים, אני בא לכאן להעלות את הבעיות המרכזיות שמעסיקות את הקהילה. אני חושב שאנחנו צועדים אחורה לשנות החמישים והשישים כשקלטנו את הקהילה המזרחית. התחלנו לעבוד על זה לפני שנתיים, הוצאנו דו"ח והבאנו אותו, ואני לא יודע אם היושב ראש הסכים לחלק אותו. אני חייב להגיד שיש לנו עוד כיברת דרך ללכת, במיוחד ביחס לגישה ואמון.

יוחנן בן יעקב:

מר טמיאט, יש לך מילה טובה אחת לומר למערכת שטיפלה בך?

היו"ר עמנואל זיסמן:

הנקודה המרכזית בדבריו היא שיש ירידה גדולה מאוד בנשירה.

ראובן פוירשטיין:

יש עלייה בנשירה.

היו"ר עמנואל זיסמן:

לפי הסטטיסטיקה האחרונה שקיבלתי ממשרד החינוך, מנשירה לפני שנתיים-שלוש של 56 אלף, אנחנו היום ב-30 אלף. הוא בא ואומר שיש נשירה של 700 עד אלף. גם 30 אלף זה הרבה, אבל הוא אומר שצריך שיהיה טיפול מיוחד באלה. כשהייתי יושב ראש ועדת העלייה והקליטה קיימתי דיון על אלכוהוליזם בקרב הנוער, ואז התברר לי שיוצאי אתיופיה לא ידעו מה זה אלכוהוליזם. כשהם באו לארץ הם למדו דברים טובים, אבל רכשו גם את זה... יש גם דבר שלילי שהם קיבלו מהארץ. מר טמיאט מבטא תא הדברים על פי מיזגו, אבל הוא ישר ואותנטי. יש הרבה מאוד אירגונים, לפי דעתי יותר מידי אירגונים, אבל כשיש מטרה מסוימת, צריך לגייס למענה את כל האירגונים. זאת נקודה באמת חשובה בדבריו, וצריך לטפל בבעיה. יש בעיה למשל, אצל המתגייסים לצה"ל, שרוצים מקום משלהם, למרות שהם מכבדים את המשפחה. הבעיה היא מה עושים בסוף השבוע ובחגים. גם ההשכלה יוצרת פער, ווהבעיות שנוצרות כתוצאה מהפער הזה מחייבות התייחסות חברתית וכלכלית בהתאם.

צגה מלקו:

אני חברת הנהלה באירגון הגג. קודם כל אני מאוד מאוכזבת ממה שחה"כ בן צור אמר. בקשר להתייחסות שלו למה שהיה בשנות החמישים והשישים, אני בטוחה שהוא לא רוצה שהילדים שלו יעברו את זה. לפי מה שאמרת, חה"כ בן צור, אתה נותן לגיטימציה למה שהיה.

שמריהו בן צור:

לא נכון. יש כאן אי הבנת הנשמע.

צגה מלקו:

זאת דיעה אישית שלי. לדעתי אתה לא רוצה לשמוע מה יש בשטח, את העובדות. אנחנו לא באנו לכאן סתם. אני באתי לכאן כדי להציג את הבעיה. מה שמערכת החינוך ועליית הנוער עשו, זה מבורך. כל אחד עשה, אבל זה לא מספיק. צריך לשפר ולעשות משהו כדי לתקן את הבעיות, ואנחנו לא יושבים כאן כדי לתת ציונים לכל אחד. נוסף לזה יש לי עוד שאלה. יש עדיין חוק חינוך חובה במדינת ישראל עד גיל 16, אבל יש ילדים יוצאי אתיופיה שיושבים בבית ללא מסגרת חינוכית, והם עדיין לא הגיעו לגיל 16. מה הפיתרון לבעיה הזאת? אני נתקלת בזה שהם מסתובבים בלי מסגרת. השאלה האחרונה שלי היא בקשר להעברת הילדים מהחינוך הממלכתי דתי לחינוך הממלכתי. העדה עדיין מסורתית ורובם רוצים שהם ילכו לחינוך הממלכתי דתי, אבל בשנתיים-שלוש האחרונות יש קצת שיפור. ההורים מבינים יותר ומנסים להעביר את הילדים גם למסגרת הכללית, אבל הם נתקלים בבעיה. המסגרת הממלכתית דתית לא רוצה שילדים יעברו לחינוך ממלכתי כללי בכלל. איך נפתור את זה? מה נעשה?

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. מר יואב הס, בבקשה.

יואב הס:

אני מהאגודה הישראלית למען יהודי אתיופיה. אני רוצה להגיד כמה דברים. קודם כל יש תוכנית שגובשה על ידי ד"ר גבי בן-עזר בסיוע של אנשים מוכשרים מתוך הקהילה. הם ישבו ועבדו על העניין הזה לפי בקשתו של שר החינוך לשעבר. זו לא היתה המצאה של מישהו שסתם זרק לחלל העולם. המשמעות של התוכנית הזאת מבחינה תקציבית, זה בערך 50 מיליון שקל לשנה, כאשר פורסים את הסיוע מגיל אפס כמעט ועד לסוף התיכון ואפילו קצת באוניברסיטה. לי אישית חסר מאוד הקצה השני של ההורים. לדעתי, לנו כמדינת ישראל, יש מדיניות כללית של "דור המדבר" שהיא מאוד לא נכונה, בהתייחסות להורים שלא למדו לקרוא ולכתוב ברמה אלמנטרית, אני לא מדבר על רמה של אוניברסיטה, אלא רמה בסיסית וכן ארבע פעולות חשובות. פשוטות. החוסר של המיומנויות האלה, לא מאפשר להורים לעזור לילדים בכיתה א' ו-ב', כשהם בונים את הבסיס שלהם בתחילת דרכם במערכת החינוך. הדברים האלה הם לדעתי, דברים שאנחנו בסופו של דבר נשלם עליהם מחיר הרבה יותר יקר ממה שהיתה עולה לנו מערכת הכשרת הורים למיומנויות האלה. כשהילדים באים ושואלים את ההורים והם לא יודעים לענות להם על שאלות כאלה פשוטות, הדימוי של ההורים בעיני הילדים הופך להיות לדימוי מאוד מאוד בעייתי. איך הילד יקבל אחר כך מרות של ההורה שלא מבין שום דבר? אני חושב שיש כאן בעיה שהזנחנו אותה במדינת ישראל במשך הרבה שנים. אני שומע שהיום הוכפלו התקציבים לחינוך מבוגרים. הייתי מאוד שמח לראות מה עושים עם זה. יש תוכניות מיוחדות, ויש סיבות למה אנשים אחרי שנה באולפן ושלב ב' באולפן, לא יודעים עדיין לקרוא ולכתוב עברית ברמה אלמנטרית, וזה לא בגלל שהם לא מסוגלים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

לנו יש דיון מיוחד בעוד שבועיים בנושא של חינוך מבוגרים.

יואב הס:

זה נושא חשוב מאוד. מעבר לזה אני מציע, אם יש אפשרות, שהוועדה הזאת תבדוק את התוכנית שכבר קיימת שד"ר גבי בן-עזר גיבש יחד עם מרכז ההיגוי, ולראות למה הדברים לא מתבצעים. תמיד אפשר להגיד שיש בעיה של חשבות או בעיה אחרת, אבל אני ראייתי מהניסיון שלי, שכשרוצים להעביר כסף - לא משנה אם זה לחרדים מצד אחד, או ללישכה ללא רבין מצד שני, ואני לא פוסל כאן שום דבר - יודעים לעשות את זה.

היו"ר עמנואל זיסמן:

כפי שאתה אומר, תמיד מוצאים את הצינור. הגברת חנה בן-כוכב, בבקשה.

חנה בן-כוכב:

אני מפקחת בעליית הנוער. נתבקשנו על ידי הגברת חנה גנור שהיא אחראית על חינוך לדמוקרטיה, לבוא עם קבוצת תלמידים מהפנימיות שלנו. אני עוסקת הרבה מאוד בשנים האחרונות, בנוסף לתפקידים בפיקוח, בטיפוח מנהיגות, גם בין חניכים ישראלים בכלל בפנימיות, וגם בקרב עולי אתיופיה. הנושא הזה קיבל הרבה מאוד תאוצה, ויש לנו כבר תוצאות של תלמידים שעברו קורסים כאלה והפכו לילדים מאוד פעילים ואחראים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

יש לנו גם חבר כנסת אחד...

חנה בן-כוכב:

נכון. התוצאות מאוד משמעותיות לחיים של הילדים עצמם ושל הסובב אותם. יושב לידי עוד מפקח, מר מלקמו יעקב. אתם הזכרתם את המילה פנימיות פה ושם, ואתם מוכרחים להבין שהפנימיות קיבלו בצורה מאוד פתאומית כמות אדירה של תלמידים. הם ניסו להתמודד עם כוח האדם והאמצעים שהיו להם, ולהשתלט על כל הבעיה הזאת. השקענו המון בקליטה. עד עכשיו אנחנו כל הזמן מחברים עוד תוכניות, כגון טיפוח מורשת ישראל, וטיפוח הקשר של התלמידים עם המשפחות שלהם. אנחנו משקיעים הרבה מאד בהעלאת הרמה הלימודית, ובדרך לפה התלמידים סיפרו לי על שיעורי העזר שניתנים להם. אנחנו משקיעים בתוכניות העשרה ובחוגים. נראה לי שברגע שיש את האפשרויות התקציביות לכך, זה נעשה. כשהילדים אינם מקבלים, כשאינן תקציב לעוד שיעור עזר ופעילויות נוספות, זה חבל. אני הייתי מציעה לכם לשאול את הילדים כמה שאלות, כי נראה לי שהעדות שלהם יפה הרבה יותר ממה שאנחנו יכולים לומר.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה רבה. חה"כ שמריהו בן צור, בבקשה.

שמריהו בן צור:

אני הייתי רוצה להסביר שהמטרה שלנו, ושל כל איש חינוך, זה שהתלמיד שיסיים את לימודיו במוסד החינוכי, יהיה קודם כל אדם, אחר כך שיהיה יהודי גאה, אוהב את הארץ הזאת ואת המולדת הזאת. דבר נוסף שחשוב לנו זה להצעיד אותו ולהכין אותו לקראת שנות האלפיים, לנושא המדע, הטכנולוגיה וכו'. בעיניי כאיש חינוך, אני חושב שזה חשוב מאוד, וצריך להזהר שלא יקרה חס ושלום המשבר במשפחה שקרה בשנות החמישים והשישים. אני אשמח, ואני מבקש לאפשר לי להופיע לפניכם ולהציג את הדברים כפי שאני מבין אותם.

היו"ר עמנואל זיסמן:

תודה. תזמינו אותו. מר מלקמו יעקב, בבקשה.

מלקמו יעקב:

רציתי להבהיר כמה דברים. שמענו על הקליטה ועל המערכת החינוכית, והדברים נובעים מכמה בעיות. כפי שכולם יודעים, העלייה שלנו עברה תלאות קשות בדרך עד לאיחוד המשפחות, ואחר כך המעבר מהקראוון לבתי מלון עד לדיור הקבע, ולאחר מכן הקליטה הצפופה של המשפחות בעיירות ובקהילות שונות. אנחנו בעליית הנוער יחד עם האגף להתיישבות יהודית, מקבלים ילדים במצבים שהקהילה לא הצליחה לקלוט בינתיים. אלה ילדים שמצאו את עצמם במיעוט, ילדים שנמצאים על פרשת דרכים מבחינת הזהות, מי אני ולאן אני הולך. במסגרת הפנימייתית מטפלים לא רק ביוצאי אתיופיה, אלא יש גם מחבר העמים וצברים שנולדו בארץ. ראינו שחסרה אצל הילדים הזהות לטיפוח המורשת שאנחנו מעבירים, יצירת מנהיגות של ילדים כך שחבר ישפיע על חבר, ותוכניות העשרה שעושים במסגרת הפנימייתית. היום יש מקומות טובים מאוד, בהם המסגרת הפנימייתית שינתה את פניה לכיוון שיש להם יותר כיתות מב"ר וכיתות עיוניות.

ישנה בעיה אצל המבוגרים. חשוב שהורים יחד עם עובד הקהילה ועם עובד הפנימייה, שלושתם יעבדו בשותפות על מנת לחזק את ערכו של הילד. היום המצב הוא שהילד במרכז לעומת מצב שונה שהיה באתיופיה, שבו לא היה במרכז. יושב לידי יושב ראש מועצת התלמידים בכפר בתיה ויושב ראש עמותת הילדים הקימו מיוזמתם על מנת לקדם את נושא שיעורי העזר. חשוב לטפל בעניין שיתוף המשפחות בהחלטות.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אני מציע שאת כל מה שאתה אומר תעלו על הכתב ואני אעביר את זה לחברי הוועדה. אלה דברים חשובים ואין בזה עכשיו כדי לתרום לסיכום.

שמריהו בן צור:

חבל שלא שמענו אותם לפני כן, כי אז זה היה מאזן.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אין ועדה ששומעת כל כך הרבה נציגים וכל כך הרבה דעות. אני רוצה לקרוא עכשיו בפניכם את הסיכום, שהוא לא כדי לצאת ידי חובה. שקלנו כאן כל דבר, ואנחנו מתכוונים, כמו בכל החלטה של ועדת החינוך, לעקוב אחרי זה ולדחוף את קידום העניינים. אנחנו בהתחלת שנת תקציב, ויש יחסי גומלין טובים מאוד בין משרד החינוך לבין הוועדה. אנחנו לא רק נעקוב אחר הדברים, אלא גם נעשה כמיטב יכולתנו שהם ייושמו ויבוצעו. אני קורא מן הסיכום:

1. ועדת החינוך והתרבות מחזקת את ידי משרד החינוך, התרבות והספורט, במאמציו לשלב את הילדים יוצאי אתיופיה במערכת החינוך ובחברה, ולהביאם להישגים דומים לאלה של התלמידים האחרים.

2. הוועדה מברכת את ציבור המהנכים והמנהלים, ואת כל הגורמים המסייעים להם, על פעולתם המתמדת לקליטתם המוצלחת של התלמידים יוצאי אתיופיה.

3. הוועדה קוראת למשרד החינוך, בשיתוף הרשויות המקומיות, לקבוע לוח זמנים מחייב להשגת המטרות הבאות:

א. בשום גן ילדים או בית ספר לא יהיה ריכוז גבוה של תלמידים אתיופים.

ב. בכל יישות שיש בו תלמידים אתיופים תופעל תוכנית מלווה לתלמידים

ולהוריהם מהגיל הרך ועד סיום י"ב.
ג. יובטח מימון ציבורי לכל ההוצאות המוטלות כיום בפועל על הורים, כולל
סיפרי לימוד, טיולים וציוד".

זה סעיף שאני יודע מה משמעותו ואנחנו נפעל ליישמו.

יוחנן בן יעקב:

אני מבקש לציין שזה היה באחריות משרד הקליטה ולמעשה גם השנה זה באחריות
משרד הקליטה.

אדיסו מאסלה:

לא כל הילדים מקבלים, אלא רק ילדים זכאים. ילדים שהגיעו לפני שבע-שמונה
שנים לא מקבלים.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אולי צריך להעביר את הכל למשרד החינוך והתרבות.

אפרים כהן:

אנחנו קיבלנו בזמנו החלטה על סל קליטה לחינוך ילדי אתיופיה, כולל ילדי
אתיופיה שעלו בשנת 1984.

היו"ר עמנואל זיסמן:

אני ממשיך לקרוא את הסיכום:

"ד. תלמידים אתיופים בחינוך העל יסודי ילמדו במקום מגוריהם וכל בית ספר
על יסודי יחוייב בקליטתם על פי הפניית הרשויות.
ה. יופעל מסע הסברה ושיכנוע בקרב העולים, הן יוצאי אתיופיה והן
הוותיקים, שיקל על פיזור נכון של ילדי אתיופיה בין החינוך הממלכתי
והממלכתי דתי, ובין בתי הספר השונים.
ו. משרד החינוך, התרבות והספורט יציג בפני הוועדה, במועד מוסכם, תוכנית
מפורטת ומתוקצבת להשגת מטרות אלו.
ז. הוועדה רואה בסירוב של מנהל מוסד חינוכי כלשהו לקבל תלמידים אתיופים
תופעה פסולה המנוגדת לערכיה היסודיים של מדינת ישראל. הוועדה קוראת
למשרד החינוך להוציא ממסגרת החינוך הממלכתי והממלכתי דתי מוסדות
חינוך מסוג זה, ולהתנות כל תיקצוב ממלכתי בהסכמה לקלוט תלמידים
אתיופים". זו החלטה עקרונית על דעת כל החברים שהיו פה בוועדה.
ח. משרד החינוך מתבקש לבדוק התבטאויות פסולות של מורים כלפי תלמידים
אתיופים, ולפעול בהתאם לממצאים בכל חומר הדין".

אני מודה לכם, הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12:25